



WELKOMSTPAKKET DIERENWELZIJN VOOR NIEUWE RAADSLEDEN

Welkomstpakket dierenwelzijn

Voor nieuwe raadsleden

Je zit voor het eerst aan de raadstafel. Er liggen dossiers over woningbouw, financiën, het sociaal domein en de energietransitie. Dierenwelzijn staat waarschijnlijk niet bovenaan de agenda.

Toch kom je dit dossier vroeg of laat tegen. Een dierenambulance die zijn contract dreigt te verliezen. Een dierenasiel dat de deuren sluit bij gebrek aan subsidie. Een melding van verwaarloosde paarden in een weiland. Rattenoverlast in een woonwijk die compleet uit de hand loopt. Of gewoon de vraag van een inwoner: wat doet onze gemeente eigenlijk voor dieren?

Dit pakket geeft je een praktisch overzicht van wat de gemeente verplicht is te regelen, welke vragen het waard zijn om te stellen en wat jij als raadslid concreet kunt doen.

Dierenwelzijn is een breed dossier dat raakvlakken heeft met volksgezondheid, openbare orde, het sociaal domein, ruimtelijke ordening en crisisbeheersing. En het is een dossier waaromheen veel emotie hangt. Inwoners hebben sterke meningen: over ratten in de wijk, over het lot van een asielkat, over de vraag of de gemeente genoeg doet. Als raadslid ben je het eerste aanspreekpunt. Het helpt om te weten wat je gemeente verplicht is te doen, en waar je als raad zelf keuzes kunt maken.

1. De gemeente en dieren: verplicht of vrijwillig?

Gemeenten hebben op het gebied van dieren zowel wettelijke verplichtingen als beleidsvrijheid. Het is handig om dat onderscheid te kennen, want het bepaalt ook wat jij als raadslid kunt afdwingen en wat een politieke keuze is.

Wettelijke verplichtingen

De taken van de gemeente op het gebied van dieren zijn verspreid over meerdere wetten. Hieronder staan de belangrijkste.

Wet / grondslag	Taak	Praktijkvoorbeeld
Wet dieren + Burgerlijk Wetboek (art. 5:8)	Opvang en verzorging van gevonden en zwervdieren (honden en katten); tijdelijke bewaring namens eigenaar.	<i>Een hond wordt gevonden in een park. De gemeente is verantwoordelijk voor opvang in een dierenasiel en moet de eigenaar twee weken de gelegenheid geven het dier op te halen.</i>
Wet publieke gezondheid (Wpg)	Verantwoordelijkheid voor volksgezondheid bij dierplagen; risicoanalyse en in ernstige gevallen zelf handhavend optreden.	<i>Rattenoverlast in een woonwijk vormt een risico op ziektes. De gemeente is verantwoordelijk voor maatregelen op basis van IPM.</i>
Woningwet + Bouwbesluit	Toezicht op naleving van voorschriften om overlast door plaagdieren te voorkomen; handhaving bij niet-naleving.	<i>Een verhuurder laat achterstallig onderhoud voortduren waardoor ratten zich nestelen in het pand. De gemeente kan handhavend optreden op grond van het Bouwbesluit.</i>
Omgevingswet (zorgplicht)	Algemene zorgplicht voor in het wild levende dieren; bescherming van beschermde soorten bij ruimtelijke plannen.	<i>Bij herinrichting van een park constateert een ecologisch onderzoek dat er vleermuizen verblijven. De gemeente moet hiermee rekening houden in de planvorming.</i>
Wet Veiligheidsregio's	Organiseren van rampenbestrijding en crisisbeheersing, inclusief situaties waarbij dieren betrokken zijn.	<i>Bij een dijkdoorbraak of brand in een stal zijn er afspraken nodig over evacuatie van dieren en inzet van dierenambulances.</i>
Gemeentewet / APV	Handhaving openbare orde en veiligheid bij incidenten met dieren; bevoegdheid tot regels via de APV.	<i>Na een bijtincident legt de gemeente een muilkorfgebod op aan de betreffende hond. Bij aanhoudende rattenoverlast kan de gemeente via de APV een voederverbod instellen.</i>
Awb (Algemene wet bestuursrecht)	Zorgplicht voor dieren bij huisontruiming.	<i>Bij de ontruiming van een woning met meerdere katten is de gemeente verantwoordelijk voor de opvang van de achterblijvende dieren.</i>

Tip

Niet alle wettelijke taken zijn altijd goed belegd binnen de ambtelijke organisatie. Dierenwelzijn, volksgezondheid, openbare ruimte en handhaving vallen in veel gemeenten onder verschillende portefeuilles. Vraag na je installatie expliciet wie waarvoor verantwoordelijk is.

Een breed dossier met veel raakvlakken

Wat dit dossier bijzonder maakt, is hoe breed het is. Ratten in de wijk horen bij volksgezondheid. Een dierenasiel dat dreigt te sluiten raakt aan het sociaal domein en aan contractbeheer. Verwaarloosde paarden in een weiland zijn een handhavingsvraagstuk. Vleermuizen in een te renoveren gebouw zijn ruimtelijke ordening. En een dierenverzamelaar (animal hoarder) valt binnen het sociale domein.

Dit betekent ook dat je als raadslid dit thema kunt oppakken via meerdere ingangen, zonder dat je per se dierenwelzijn als je speerpunt hoeft te profileren.

Dieren roepen emotie op. Een melding van verwaarlozing leidt tot verontwaardigde berichten op sociale media. Een besluit over ganzenaanpak leidt tot protest van dierenvriendelijke inwoners. En een bezuiniging op het dierenasiel leidt gegarandeerd tot raadsragen. Als raadslid kun je daar niet omheen: het helpt om het dossier goed te kennen, zodat je vanuit inhoud kunt reageren in plaats van vanuit de waan van de dag.

Beleidsvrijheid: wat de raad zelf kiest

Alles buiten de wettelijke taken is een politieke keuze die de gemeenteraad zelf maakt. Denk aan:

- een Nota Dierenwelzijn met visie en concrete doelen;
- extra budget voor wildopvang of dierenvoedselbanken;
- een vaste dierenwelzijnsambtenaar aanstellen;
- dierenwelzijn meewegen bij ruimtelijke plannen en evenementenbeleid;
- beleid opstellen voor zwervkatten, bijtincidenten of het houden van exotische dieren.

Precies daar ligt jouw rol als raadslid.

2. Wat heeft de gemeente geregeld?

De meeste gemeenten hebben het basisniveau wel op orde: een contract met een dierenambulance en een overeenkomst met een dierenasiel. Maar hoe die afspraken eruitzien, wanneer ze aflopen en of ze nog aansluiten bij de praktijk: dat weet lang niet iedereen in de raad.

Een raadslid vroeg tijdens een commissievergadering wanneer het contract met de dierenambulance voor het laatste was beoordeeld. Het bleek al zeven jaar stilzwijgend verlengd te zijn, terwijl het werkgebied van de organisatie was gewijzigd, de tarieven niet meer klopten en het dierenasiel al veelvuldig had aangegeven het financieel zeer zwaar te hebben. De vraag leidde tot een volledige contractreview en uiteindelijk een nieuw contract met betere samenwerking en ondersteuning.

Stel jezelf in de eerste weken de volgende vragen

Nota Dierenwelzijn	Heeft de gemeente een beleidsdocument? Zo nee, is er bereidheid om dat op te stellen?
Contracten dierenhulp	Wie voert de dierenambulancetaak uit? Welk dierenasiel vangt gevonden dieren op? Is er een overeenkomst met een wildopvangcentrum?
Plaagdierbeheersing	Met wie heeft de gemeente een contract voor rattenbeheer? Wat is de werkwijze: preventie, monitoring, bestrijding? Wie is verantwoordelijk: gemeente, eigenaar, huurder?
Looptijd contracten	Wanneer lopen bestaande overeenkomsten af? Worden ze automatisch verlengd of is er een aanbestedingsprocedure?
Budget	Hoeveel geeft de gemeente uit aan dierenwelzijn? Is dat een vaste post of wisselt het per jaar? Hoe verhoudt het zich tot het advies van DierenAdviesPunt van € 2 per inwoner?
Verantwoordelijkheid	Is er een ambtenaar die dit dossier structureel beheert, of valt het onder meerdere portefeuilles tegelijk?
Crisisplan	Zijn dieren opgenomen in het gemeentelijke crisisplan? Zijn er afspraken met de dierenambulance over evacuatie bij calamiteiten?

Tip

Vraag de griffie om een overzicht van alle lopende overeenkomsten op het gebied van dierenzorg. Dat is openbare informatie en geeft je in één klap zicht op wat er geregeld is en wat er mogelijk ontbreekt.

3. Wat kun je als raadslid doen?

Je hoeft geen dierenkenner te zijn om dit dossier serieus te nemen. Als raadslid controleer je het college, je stelt vragen en je zorgt dat inwoners worden gehoord. Dat geldt ook voor dierenwelzijn.

Concrete acties

- Aandringen op het beleggen van de taak 'dierenwelzijn' bij één van de wethouders.
- Vragen stellen aan het college over bestaande contracten en het beleid.
- Een motie of amendement indienen als je vindt dat de gemeente meer of anders moet doen.
- Inwoners en organisaties uitnodigen om hun ervaringen te delen in een commissievergadering.
- Aandringen op een Nota Dierenwelzijn als die er nog niet is.
- Letten op dierenwelzijn bij bredere dossiers: ruimtelijke ordening, evenementenbeleid, het sociaal domein.
- Bij rattenproblemen doorvragen op de aanpak: is er een preventieplan?

Tip

Nodig de lokale dierenhulporganisaties uit voor een informeel gesprek in je eerste maanden. Zij weten precies waar het in de samenwerking met de gemeente wringt en wat er beter kan. Dat geeft je als raadslid concrete aanknopingspunten. Nodig hier ook de dieradviseur (ambtenaar) van de gemeente voor uit.

Dieren als verbindend thema

Dierenwelzijn is zelden een links of rechts thema. Het raakt aan veiligheid (bijtincidenten, bestrijding van dierplagen), aan het sociaal domein (dieren bij kwetsbare huishoudens), aan de openbare ruimte (losloopgebieden, overlast) en aan financiën (subsidies, aanbestedingen). Coalitie en oppositie vinden elkaar hier vaker dan je misschien verwacht.

Dierenwelzijn trekt altijd publiek. Raadsleden die dit dossier serieus nemen, merken dat ze daarmee inwoners bereiken die anders nauwelijks naar de politiek kijken. Vrijwilligers van de dierenambulance, medewerkers van een dierenasiel, mensen die dieren opvangen in hun achtertuin: zij waarderen het wanneer de raad hen serieus neemt.

4. Van wettelijk minimum naar diervriendelijke gemeente

Sommige gemeenten doen precies wat wettelijk verplicht is: ze hebben een contract met een dierenasiel, een dierenambulance en een plaagdierbestrijdingsbedrijf, en daarmee is de taak voor hen klaar. Andere gemeenten gaan veel verder: ze stellen een volledige Nota Dierenwelzijn op, werken met een afwegingskader voor dierenbelangen, financieren castratieprojecten voor minima en hebben een vaste dierenwelzijnsambtenaar.

Amersfoort werd in 2023 uitgeroepen tot de meest diervriendelijke gemeente van Nederland. De gemeente stelde als eerste in Nederland een afwegingskader in, waarmee dierenbelangen bij elke gemeentelijke beslissing worden meegewogen. Dat klinkt ambitieus, maar het begint met kleine stappen. En juist die kleine stappen kunnen al een groot verschil maken voor de dieren in jouw gemeente, voor de vrijwilligers die dagelijks klaarstaan en voor de inwoners die zich zorgen maken.



Hieronder vind je een overzicht van mogelijkheden die gemeenten bovenwettelijk kunnen inzetten. Het is geen plicht, maar een keuzemenu. Welke stappen passen bij jouw gemeente?

Financiële ondersteuning van dierenhulporganisaties

Gemeenten hebben de wettelijke taak om opvang en vervoer van dieren te organiseren, maar het Rijk heeft daar geen budget voor meegestuurd. Gemeenten moeten die financiering zelf regelen. In de praktijk betekent dit dat dierenhulporganisaties afhankelijk zijn van wat de gemeente bereid is te betalen, en dat bedrag is lang niet altijd toereikend. Ze draaien veelal op vrijwilligers en te krappe budgetten, terwijl ze publieke taken uitvoeren.

- **Kostendekkende financiering als vertrekpunt**
Er is geen wettelijk voorgeschreven tarief, maar er is wel een richtlijn: 2 tot 3 euro per inwoner per jaar, verdeeld over dierenasiel, dierenambulance en wildopvang. Veel gemeenten zitten daar ver onder. Nagaan wat de werkelijke kosten zijn en die als basis nemen voor de subsidie of het contract is de eerste stap.
- **Meerjarige contracten in plaats van jaarlijkse subsidies**
Organisaties die van jaar tot jaar subsidie aanvragen, kunnen niet plannen. Een contract van drie tot vijf jaar biedt zekerheid en maakt professionalisering mogelijk.
- **Vergoeding voor vrijwilligerscoördinatie en opleiding**
Veel organisaties missen budget voor training van vrijwilligers of coördinatie. Een kleine bijdrage van de gemeente kan hier al verschil maken.
- **Bijdrage aan huisvesting of verbouwing**
Een verouderd dierenasiel of wildopvangcentrum remt de kwaliteit. Gemeenten kunnen als eigenaar van vastgoed of via subsidie bijdragen aan verbetering.

Tip

Vraag de dierenhulporganisaties om een kostenoverzicht of jaarrekening. In veel gevallen zie je direct dat de gemeentelijke bijdrage de werkelijke kosten niet dekt. Dat is een concreet argument voor de begrotingsdiscussie.

Zwerfkatten en kattenpopulatiebeheer

Nederland telt naar schatting 200.000 tot 400.000 zwerfkatten. Dat is een welzijnsprobleem, maar ook een volksgezondheids- en biodiversiteitsvraagstuk. De meeste gemeenten reageren alleen als er klachten komen; gemeenten die vooruitlopen, kiezen voor een structurele aanpak.

- **TNRC-beleid (Trap-Neuter-Return-Care)**
Zwerfkatten worden gevangen, gesteriliseerd en teruggeplaatst op hun leefplek. Dit remt de populatiegroei effectief en is diervriendelijker dan bestrijding. Gemeenten kunnen een samenwerkingsovereenkomst sluiten met een zwerfkattenorganisatie.
- **Kattencastratie voor minima**
Katten van inwoners met een laag inkomen worden gratis of goedkoop gesteriliseerd en gechipt. Het voorkomt dat onbedoelde nesten uitgroeien tot zwerfkatten.

- **Registratie en chipplicht stimuleren**
De gemeente kan inwoners actief informeren over het belang van chippen, ook als er nog geen landelijke chipplicht voor katten is. Dit verlaagt het aantal 'kwijtgeraakte' katten in het dierenasiel.

Dieren en armoede: het sociaal domein

Voor mensen in armoede is een huisdier vaak een belangrijke bron van steun en verbinding. Tegelijkertijd kan een onverwachte dierenartsnota een crisis veroorzaken. Gemeenten die dit begrijpen, koppelen het dierenwelzijnsbeleid aan het armoedebeleid.

- **Bijzondere bijstand voor dierenartskosten**
Inwoners met een minimuminkomen kunnen een beroep doen op bijzondere bijstand bij acute veterinaire nood. Niet alle gemeenten wijzen dit toe; een raadsbesluit of beleidsregel kan dit expliciet regelen.
- **Dierenvoedselbank**
Een groeiend aantal gemeenten ondersteunt of faciliteert een dierenvoedselbank, al dan niet in samenwerking met de reguliere voedselbank. Voer en basisbenodigdheden voor huisdieren van minima.
- **Tijdelijke opvang bij crisissituatie**
Als een inwoner door ziekte, opname of dakloosheid tijdelijk niet voor zijn dier kan zorgen, biedt de gemeente een tijdelijke opvangplek. Dit voorkomt dat mensen hun dier weggeven of er afstand van moeten doen.
- **Koppeling met sociaal wijkteam**
Hulpverleners die bij kwetsbare mensen thuiskomen, kunnen signalen van dierenverwaarlozing vroeg herkennen. Training van wijkteams op dit punt is een laagdrempel maatregel met grote impact.
- **Minimapas of vergelijkbare regeling**
Sommige gemeenten bieden inwoners met een minimuminkomen korting op veterinaire zorg via een samenwerking met lokale dierenartspraktijken.

Tip

Informeer bij de afdeling sociale zaken of bijzondere bijstand voor dierenartskosten al mogelijk is onder bestaand beleid. Soms is de ruimte er al, maar weten uitvoerders het niet. Een interne notitie of beleidsregel kan dit snel verduidelijken.

Diervriendelijke aanpak van plaagdieren

De bestrijding van dierplagen is een wettelijke taak, maar hoe je dat doet is een keuze. Er is een groot verschil tussen een aanpak die uitsluitend inzet op vergif en klemmen, en een aanpak die preventie en dierenwelzijn als uitgangspunt neemt.

- **Preventieplan rattenbeheer**
Een goede aanpak begint met het wegnemen van de oorzaak: afvalbeheer, rioolverharding, bebouwingsinspectie. Gemeenten die investeren in preventie hebben minder overlast en hoeven minder te bestrijden.

- **Voederverbod als maatregel**
Den Haag en andere gemeenten stelden via de APV een voederverbod in op locaties met structurele rattenoverlast. Dit is een effectieve preventieve maatregel die geen dierenleed veroorzaakt.
- **Geïntegreerde plaagdierbeheersing (IPM)**
De IPM-methode combineert monitoring, preventie en zo min mogelijk bestrijding, bij voorkeur zonder gif. Gemeenten kunnen dit als eis opnemen in hun contract met een plaagdierbeheersingspartij.
- **Duivenmanagement via til-methode**
In plaats van bestrijding kunnen gemeenten duivenoverlast beheersen via een gemeentelijke duiventil. Eieren worden onklaar gemaakt, waardoor de populatie geleidelijk krimpt zonder doden. Rotterdam werkt zo.
- **Geen gif op gemeentegonden**
Gemeenten kunnen als beheerder van openbaar groen zelf het goede voorbeeld geven: geen rodenticiden op eigen terreinen, tenzij er sprake is van een acute volksgezondheidsdreiging.

Kinderboerderijen en publiek gehouden dieren

Kinderboerderijen zijn populair en waardevol voor educatie en ontmoeting. Maar ze vragen ook om adequaat beheer, voldoende middelen en duidelijk beleid over dierenwelzijn.

- **Structureel budget en beheerplan**
Veel kinderboerderijen draaien op vrijwilligers met een minimumbudget. Een structurele gemeentelijke bijdrage en een beheerplan met dierenwelzijnsnormen vormen het fundament.
- **Dierenwelzijnsnormen vastleggen**
De gemeente kan in haar subsidieverordening of beheerovereenkomst eisen stellen aan huisvesting, veterinaire zorg, fokbeleid en het aantal dieren per oppervlakte.
- **Educatief programma**
Kinderboerderijen kunnen een rol spelen in educatie over dieren, natuur en verantwoord huisdierenbezit. De gemeente kan dit faciliteren via samenwerking met scholen.
- **Beleid voor niet meer te herplaatsen dieren en fokken met dieren**
Wat gebeurt er met een dier dat ouder wordt of ziek is? En elk jaar kuikentjes is schattig maar wat wordt er gedaan met de volwassen dieren? Soms worden deze als BBQ-pakket verkocht. Een helder protocol voorkomt ad-hoc beslissingen, onnodig leed en grote weerstand.

Wilde dieren en groene leefomgeving

De gemeente beheert veel groen, water en infrastructuur. Die keuzes bepalen in grote mate welke wilde dieren een plek kunnen vinden in de gemeente.

- **Faunapassages bij infrastructuur**
Tunnels of ecoducten onder wegen en spoorwegen stellen dieren als egels, dassen en salamanders in staat veilig te bewegen.

- **Ecologisch groenbeheer**
Minder maaien, ruige bermen, bloemrijke oevers: kleine keuzes in het beheer van openbaar groen hebben grote gevolgen voor insecten, vogels en andere dieren.
- **Rustgebieden voor wilde dieren**
Aanwijzen van gebieden waar niet wordt gemaaid of verstoord tijdens broedseizoen, of waar nachtverlichting wordt beperkt voor vleermuizen.
- **Geen jacht op gemeentegronnen**
De gemeente kan als grondeigenaar bepalen dat er op haar terreinen niet wordt gejaagd. Dit kan worden vastgelegd in het dierenwelzijnsbeleid.
- **Nestkasten en bijenhôtels als standaard bij bouwprojecten**
De gemeente kan als opdrachtgever of via vergunningverlening verlangen dat nieuwbouw dier- en natuurinclusief wordt uitgevoerd.

Evenementen, handel en bewustzijn

Gemeenten verlenen vergunningen voor evenementen en markten, en hebben via de APV invloed op de omgang met dieren in de openbare ruimte.

- **Dierenwelzijnstoets bij evenementenvergunningen**
Bij evenementen waarbij dieren betrokken zijn (circussen, roofvogelshows, kerststallen, ponyritjes) kan de gemeente welzijnsvoorwaarden opnemen in de vergunning.
- **Evenementen tijdens het broedseizoen**
Evenementen waar herrie te verwachten is (muziek, vuurwerk, veel mensen) verstoren de dieren in het gebied. Vooral tijdens het broedseizoen. Ook hier speelt de gemeente, samen met de omgevingsdienst, een rol in.
- **Bewustwordingscampagnes**
Communicatie over verantwoord huisdierenbezit, het niet voeren van wilde dieren, of het melden van dierenleed via 144: laagdrempelig en effectief.

Je hoeft niet alles tegelijk te willen. Zelfs één concrete stap, zoals een meerjarig contract met de dierenambulance of een kattencastratieproject voor minima, kan al een aanzienlijk verschil maken. De meest diervriendelijke gemeente begon ook ergens.



Van minimum naar voorloper: een spectrum

- Wettelijk minimum: opvang zwerfdieren geregeld, dierenambulance beschikbaar, plaagdierbeheersing belegd.
- Goed basisniveau: bovenstaande structureel gefinancierd, meerjarige contracten, vaste contactambtenaar, dieren in crisisplan.
- Actief beleid: Nota Dierenwelzijn vastgesteld, TNRC-beleid voor zwerfkatten, bijzondere bijstand voor dierenartskosten, dierenwelzijnstoets bij vergunningen.
- Voorlopergemeente: afwegingskader bij alle besluiten, kattencastratie voor minima, faunapassages, ecologisch groenbeheer, geen jacht op gemeentegronen, actieve communicatie.

5. Wat kun je als gemeente regelen?

De voorgaande secties gaven je zicht op de wettelijke taken en de bovenwettelijke keuzes. Maar hoe zet je dat om in concrete politieke actie? Hieronder staat een overzicht van de belangrijkste beleidsonderwerpen, zodat je als raadslid weet waar je op kunt sturen, welke vragen je kunt stellen en welke besluiten er uiteindelijk aan de raad zijn.

Een Nota Dierenwelzijn: het startpunt

Wie structureel iets wil bereiken voor dieren in de gemeente, begint bij een Nota Dierenwelzijn. Zo'n nota legt vast wat de gemeente wil bereiken, voor welke dieren, op welke termijn en met welke middelen. Het is het kader waaraan alle andere besluiten worden getoetst. Veel gemeenten hebben zo'n nota nog niet. Als raadslid kun je het college vragen hier werk van te maken. De nota wordt door de raad vastgesteld en biedt daarmee een stevige democratische basis.

Tip

Vraag bij de behandeling van de begroting of de Nota Dierenwelzijn als beleidsdocument is opgenomen in de planning. Als dat niet het geval is, is een motie om dit alsnog te agenderen een laagdrempelige eerste stap.

Beleid per diersoort

Een nota is het kader, maar concreet beleid werkt per diersoort. Voor honden gaat het over losloopgebieden, de aanpak van bijtincidenten en aanlijnplicht. Voor katten over de zwerfkattenpopulatie en castratieprojecten. Voor hobbymatig gehouden dieren, zoals kippen of geiten in de achtertuin, over vergunningen en welzijnsnormen. En voor dieren op kinderboerderijen over beheerplannen en huisvestingseisen. Per diersoort gelden andere belangen en andere instrumenten. Een gemeente die dit uitwerkt, maakt beleid dat uitvoerbaar is in de praktijk en herkenbaar is voor inwoners.

Structureel budget en goede contracten

Gemeenten hebben de wettelijke taak om opvang en vervoer van dieren te organiseren, maar het Rijk heeft daar geen budget voor meegestuurd. De financiering moeten gemeenten zelf regelen. In de praktijk betalen veel gemeenten te weinig, waardoor dierenhulporganisaties het verschil bijpassen via fondsenwerving, vrijwilligers en eigen reserves. Een kostendekkende vergoeding is geen bovenwettelijke luxe, maar de minimale voorwaarde voor het uitvoeren van een publieke taak. Meerjarige contracten bieden organisaties de zekerheid om te professionaliseren, en een helder dienstenboek met

afspraken over wat de gemeente verwacht en vergoedt, voorkomt elk jaar opnieuw dezelfde discussies.

Een dierenambulance die van jaar tot jaar subsidie aanvraagt, kan geen langetermijninvesteringen doen. Een meerjarig contract van drie tot vijf jaar is voor veel organisaties het verschil tussen overleven en groeien.

Een vaste contactambtenaar

Dierenwelzijn valt in veel gemeenten onder meerdere portefeuilles tegelijk: openbare ruimte, volksgezondheid, handhaving, sociaal domein. Dat leidt ertoe dat niemand echt verantwoordelijk is. Een vaste ambtenaar die het dossier structureel beheert, zorgt voor continuïteit, kennisopbouw en een aanspreekpunt voor dierenhulporganisaties en inwoners. De aanbeveling is 1 fte per 100.000 inwoners. In kleinere gemeenten kan dit worden belegd bij een beleidsambtenaar die het dossier naast andere taken beheert.

Dieren in het sociaal domein

Voor mensen in een kwetsbare situatie is een huisdier vaak een anker. Tegelijkertijd kan armoede leiden tot verwaarlozing, simpelweg omdat een dierenartsnota niet betaald kan worden. Gemeenten kunnen dit verbinden aan bestaand armoedebelief: bijzondere bijstand voor veterinaire nood, een dierenvoedselbank, tijdelijke opvang voor dieren van mensen die worden opgenomen of dakloos raken. Het vraagt om samenwerking tussen de afdeling sociale zaken, wijkteams en dierenhulporganisaties. Maar juist die verbinding is waardevol: dieren zijn een ingang tot huishoudens die zich anders afsluiten.

Dieren in crisisplannen

Bij brand, overstroming, extreme hitte of een uitbraak van een dierziekte zijn ook dieren slachtoffer. Toch zijn zij in veel gemeentelijke crisisplannen nauwelijks zichtbaar. Een goede voorbereiding betekent dat er afspraken zijn met de dierenambulance over inzet bij calamiteiten, dat er opvangcapaciteit beschikbaar is en dat er een coördinator is die weet hoe te handelen. Gemeenten die dit structureel borgen, besparen in een crisis veel tijd en leed.

Gevaarlijke en exotische dieren

De gemeente heeft een rol bij het houden en ontsnappen van risicovolle dieren, van agressieve honden tot groene mamba's. Via de APV kan de gemeente een bijprotocol vaststellen, muilkorfgeboden opleggen en regels stellen aan het houden van exotische dieren. Dat vraagt om samenwerking met politie, dierenhulp en omgevingsdiensten, en om heldere afspraken over wie bij welk incident aan de lat staat.

Handhaving: signaleren en optreden

Handhaving op dierenwelzijn is een gedeelde verantwoordelijkheid. De LID handhaaft op de Wet dieren, maar de gemeente heeft een rol bij de openbare ruimte, het Bouwbesluit en de APV. Dat vraagt om voldoende handhavingscapaciteit, een heldere taakverdeling en een meldpunt waar inwoners terecht kunnen. Inwoners die dierenleed zien, kunnen bellen met 144 (het landelijke meldnummer voor dierenmishandeling en -verwaarlozing). Maar als de gemeente daarna geen opvolging geeft, verliest het zijn effect.

Tip

Vraag het college hoe meldingen van dierenverwaarlozing worden afgehandeld en wie daarvoor verantwoordelijk is. In veel gemeenten bestaat hier geen heldere procedure voor. Dat is iets wat je snel kunt veranderen.

Dierenwelzijnstoets bij gemeentelijk beleid

Amersfoort is de eerste gemeente die bij elk besluit een afwegingskader voor dierenbelangen hanteert. Dat is een vergaande stap, maar de gedachte erachter is breed toepasbaar: voordat de gemeente een evenementenvergunning verleent, een bestemmingsplan vaststelt of een openbare ruimte herinricht, is de vraag wat dit betekent voor dieren in de omgeving een legitieme vraag. Een dierenwelzijnstoets hoeft niet zwaar te zijn; het begint met het stellen van die vraag.

Samenwerking en communicatie

Goede samenwerking met dierenhulporganisaties, politie, dierenartsen, natuurorganisaties en wijkteams is de basis van effectief dierenwelzijnsbeleid. En communicatie naar inwoners maakt het verschil: mensen die weten wat ze kunnen melden, hoe ze verantwoord een huisdier aanschaffen of hoe ze met wilde dieren omgaan, veroorzaken minder problemen. Een gemeente die actief communiceert, heeft minder crises te managen.

Bewustwording begint klein. Een campagne over het niet voeren van eenden om andere dieren als meeuwen en ratten te voorkomen, gecombineerd met uitleg over het gedrag van die dieren, leidde in meerdere gemeenten tot een merkbare afname van meldingen.



Checklist: de eerste 100 dagen

Dierenwelzijn in het raadswerk

Gebruik deze checklist als leidraad voor je eerste periode als raadslid. Je hoeft niet alles tegelijk op te pakken, maar het helpt om te weten wat er speelt.

Week 1–2: oriëntatie

☐	Informeert bij de griffie welke contracten de gemeente heeft op het gebied van dierenzorg. Dierenambulance, dierenasiel, wildopvang.
☐	Vraag of er een Nota Dierenwelzijn of vergelijkbaar beleidsdocument bestaat.
☐	Breng in kaart wie binnen de ambtelijke organisatie verantwoordelijk is voor dierenwelzijn.
☐	Check wanneer bestaande contracten aflopen en of er een aanbestedingsprocedure loopt.

Maand 1–3: verdieping

☐	Neem contact op met de lokale dierenambulance en het dierenasiel. Vraag naar hun ervaringen met de gemeente en eventuele knelpunten.
☐	Vraag het college naar het budget voor dierenwelzijn en hoe dat is opgebouwd.
☐	Bekijk of dieren zijn opgenomen in het gemeentelijke crisisplan.
☐	Ga na of er beleid is voor zwerfkatten, bijtincidenten of gevaarlijke dieren.
☐	Verken hoe dierenwelzijn samenhangt met het sociaal domein in jouw gemeente. Denk aan dieren bij kwetsbare of minima huishoudens.

Maand 3–6: actie en positionering

☐	Bespreek binnen de fractie welke prioriteiten je wilt stellen op dit dossier.
☐	Overweeg een technische briefing aan te vragen over dierenwelzijn voor de hele raad.
☐	Dien een vraag of motie in als je constateert dat het beleid tekortschiet.
☐	Neem dierenwelzijn mee als aandachtspunt bij ruimtelijke plannen en evenementenbeleid.
☐	Zoek contact met raadsleden in andere gemeenten die actief zijn op dit thema.

Meer informatie en ondersteuning

Op het [DierenAdviesPunt](https://www.dierenadviespunt.nl) vind je wegwijzers en thema's met praktische informatie. Of je nu een gerichte vraag hebt of een breder overzicht nodig hebt: je hoeft het niet alleen uit te zoeken.

DierenAdviesPunt (DAP)	www.dierenadviespunt.nl : kennisplatform voor gemeenten en dierenhulporganisaties
Willeke.nl	Van strategisch advies tot praktische ondersteuning voor gemeenten: beleid, nota's, samenwerking en ondersteuning van raad en wethouder.
Didor.nl	Multidisciplinaire ondersteuning: trajecten, trainingen, communicatie en uitvoering.

Heb je een concrete vraag over dierenwelzijn in jouw gemeente? Neem gerust contact op.

info@dierenadviespunt.nl | www.dierenadviespunt.nl

